

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 10 września 2014 roku Sąd Rejonowy w Zgierzu I Wydział Cywilny w sprawie o sygn. akt I C 286 /11, z powództwa Z. F., A. F. (1), A. F. (2) i Ł. F. przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu w W. o zapłatę, zasądził od Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. na rzecz Z. F. kwotę 40.000 złotych (czterdzieści tysięcy) z ustawowymi odsetkami od dnia 3 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo Z. F. w pozostałym zakresie. W pkt. 3-5 wyroku oddalił powództwo A. F. (1), A. F. (2) oraz Ł. F.. W pkt. 6 wyroku zasądził od Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. na rzecz Z. F. kwotę 1.450,22 złotych (jeden tysiąc czterysta pięćdziesiąt 22/100) tytułem zwrotu kosztów procesu. W pkt. 7 zasądził od A. F. (1) na rzecz Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. kwotę 2.417 złotych (dwa tysiące czterysta siedemnaście) tytułem zwrotu kosztów procesu. W pkt. 8 wyroku nakazał pobranie od Z. F. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego w Zgierzu z zasądzonych roszczenia kwotę 500,00 złotych (pięćset) tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej, kwotę 320,12 złotych (trzysta dwadzieścia 12/100) tytułem wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa. W pkt. 9 wyroku nakazał pobrać od Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu kwotę 2000,00 złotych (dwa tysiące złotych) tytułem nieuiszczonej opłaty sądowej od uwzględnionego powództwa Z. F. oraz kwoty 480,46 złotych (czterysta osiemdziesiąt 46/100) tytułem wydatków poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa. W pkt. 10 i 11 nie obciążył powodów Ł. F. i A. F. (2) kosztami procesu na rzecz pozwanego; zaś w pkt. 12-14 nie obciążył Ł. F., A. F. (2) i A. F. (1) kosztami sądowymi tytułem nieziszczonych opłat sądowej.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli powodowie, zaskarżając powyższe orzeczenie w zakresie pkt. 3, 4, 5 i 7, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 448 k.c. w zw. z art. 23 i 24 § 1 k.c. poprzez przyjęcie, iż śmierć K. F. nie wywoływała u powodów nadzwyczajnych negatywnych skutków, a co za tym idzie, nie podlega naprawieniu przez wypłatę zadośćuczynienia szkoda z tytułu naruszenia tych dóbr – więzi emocjonalnych między najbliższymi członkami rodziny zmarłego podczas gdy prawidłowe zastosowanie tegoż przepisu nie wymaga dla przyznania zadośćuczynienia wystąpienia skutków, na które wskazał Sąd pierwszej instancji;
2. naruszenie prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i wewnętrzną sprzeczność wyroku, a w rezultacie pominięcie przez Sąd istotnych dla wyników sprawy ustaleń zawartych w opinii biegłego psychologa oraz zeznań powodów dot. zerwania więzi emocjonalnych ze zmarłą K. F..

W oparciu o powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w części, tj. w zakresie pkt. 3, 4, 5 i 7 poprzez zasądzenie od pozwanego tytułem zadośćuczynienia zgodnie z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.:

- a) na rzecz powoda Ł. F. kwoty 15.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 3 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty;
- b) na rzecz powódki A. F. (2) kwoty 15.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 3 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty;
- c) na rzecz powódki A. F. (1) kwoty 10.000 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 3 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty

oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego od powodów na rzecz pozwanego według norm przepisanych.

W postępowaniu apelacyjnym strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska procesowe.

Sąd Okręgowy poczynił dodatkowe ustalenia faktyczne:

Powódka A. F. (2) zajmowała z K. F. jeden pokój. Wspólnie oglądała z babcią jej ulubione programy telewizyjne. Powódka opowiadała babci, jakie dostawała oceny, co się działo w szkole. Po śmierci babci nie śpi w pokoju, który z nią dzieliła, bowiem nie chce wspominać wypadku. W chwili obecnej bierze ziołowe leki uspokajające. A. F. (2) traktowała babcię jak drugą mamę (zeznania świadka A. F. (2) – k. 350 w zw. z k. 129)

Powód Ł. F. był naocznym świadkiem zdarzenia. K. F. umarła na jego rękach. Na skutek wypadku K. F. miała urwaną nogę, palec, zaś twarz miała całą we krwi. Powód Ł. F. praktycznie codziennie wieczorami chodził do pokoju babci, z którą dzielił się problemami, a która zawsze udzielała mu rad. Rozmawiali na różne tematy. Po śmierci babci Ł. F. zrobił się bardziej nerwowy. Chodzi do lekarza i bierze leki uspakajające. Ma problemy ze snem. Na grób babci chodzi 2-3 razy w tygodniu. Po śmierci babci miał również problemy w szkole. Grobem K. F. opiekuje się cała rodzina. (zeznania świadka Ł. F. - k. 349 odwr., zeznania świadka Z. F. – k. 349 odwr. w zw. z k. 119 odwr.)

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

apelacja powodów A. F. (2) i Ł. F. jest zasadna i skutkuje zmianą zaskarżonego orzeczenia w zakresie rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu należnym powodom oraz w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego, zaś apelacja powódki A. F. (1) jako bezzasadna podlegała oddaleniu w całości.

Sąd Okręgowy rozpoznający niniejszą apelację uznał w zasadzie za własne ustalenia Sądu I instancji z tą zmianą, że inaczej ocenił skutki zdarzenia, a tym samym rozmiar krzywdy na skutek przedwczesnej śmierci osoby najbliższej.

Przede wszystkim zważyć należy, iż o zadośćuczynienie może występować osoba najbliższa zmarłego, jeżeli ze zmarłym łączyły ją więzi rodzinne i emocjonalne (por. postanowienie SN z dnia 27 czerwca 2014 roku, sygn. akt III CZP 2/14 niepubl.). Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 października 2010 roku w sprawie o sygn. akt III CZP 76/10 stwierdził, że więź rodzinna jest dobrem osobistym, a za jej zerwanie wskutek śmierci osoby bliskiej wywołanej przestępstwem, członkom rodziny należy się zadośćuczynienie pieniężne.

Niewątpliwie postępowanie dowodowe przeprowadzone w niniejszej sprawie wykazało, że wszyscy powodowie byli osobami najbliższymi dla zmarłej, co zresztą nie było kwestionowane przez pozwanego. Jakkolwiek Sąd I instancji pominął następstwa zgonu dla powodów A. F. (2) i Ł. F., to jednak ustalenia faktyczne prowadzą do wniosku, iż śmierć K. F. dotknęła także tych powodów.

Wskazać należy, iż aby ustalić, czy występujący o zadośćuczynienie jest najbliższym członkiem rodziny zmarłego sąd powinien stwierdzić, czy istniała odpowiednio silna i pozytywna więź emocjonalna pomiędzy dochodzącym tego roszczenia, a zmarłym (wyrok SN z dnia 9 marca 2012r, I Csk 282/11, opubl. L.). W ocenie Sądu Okręgowego, o ile Sąd Rejonowy słusznie wskazał, że szczególna więź emocjonalna i rodzinna łączyła K. F. z całą rodziną jej jedyne syna Z. F., wskazując, że wynikało to z charakteru zmarłej K. F., która zawsze dbała o więzi i bliskie relacje rodzinne i jej śmierć w tragicznych okolicznościach była niewątpliwie wielkim traumatycznym przeżyciem zarówno dla jej wnuków jak i synowej, to niesłusznie pomniejszył następstwa zgonu dla A. F. (2) i Ł. F., tj. wnuków zmarłej K. F., oddalając w tym zakresie żądanie powodów.

Przypomnienia wymaga, że zadośćuczynienie jest ustalane indywidualnie dla każdego pokrzywdzonego określonym deliktem osoby i nie ma tu automatyzmu. O przyznaniu przez Sąd I instancji zadośćuczynienia wyłącznie w stosunku do Z. F. przesądził fakt, iż był synem zmarłej i to on najbardziej i najdłużej przechodził stan żałoby, przez cały czas rozpamiętuje fakt śmierci matki i w jego przypadku biegły lekarz psycholog stwierdził, że nadal potrzebuje pomocy

psychologa. O ile nie można odmówić racji, iż więź pomiędzy dzieckiem, a rodzicem jest z zasady silniejsza, niż dalszych zstępnych i wstępnych, niemniej jednak z materiału dowodowego przedmiotowej sprawy wynika, że śmierć K. F. stanowiła przeżycie również jej wnuków i w tym zakresie oddalenie powództwa nie było zasadne. Zważyć przy tym należy, iż pomiędzy wnukami, a dziadkami bardzo często wytwarzają się więzi emocjonalne silniejsze niż te, która powstają w relacjach rodziców

i dzieci. Nierzadko również to właśnie babcia, czy dziadek stają się najlepszymi przyjaciółmi swoich wnuków. Sąd I Instancji trafnie wskazał, że syn zmarłej w sposób najbardziej dotkliwy odczuł jej straty. Niemniej jednak ta okoliczność uzasadniała zróżnicowanie wysokości zadośćuczynienia i zasądzenie właśnie na jego rzecz z tego tytułu sumy najwyższej. Brak było jednocześnie podstaw do odmowy przyznania odpowiedniej kwoty zadośćuczynienia dla wnuków K. F., tj. A. F. (2) i Ł. F., która w sposób właściwy zrehabilitowała im negatywne przeżycia psychiczne, jakich doznali wskutek śmierci babci, a także brak tej osoby w ich otoczeniu w przyszłości. Niewątpliwie nie każdą więź rodzinną niejako automatycznie należy zaliczyć do katalogu dóbr osobistych, lecz jedynie taką, której zerwanie powoduje ból, cierpienie, rodzi poczucie krzywdy. W niniejszej sprawie powódka A. F. (2) i Ł. F. wykazali istnienie tego rodzaju więzi, stanowiącej ich dobro osobiste podlegające ochronie.

W judykaturze wskazuje się, że na rozmiar krzywdy mają wpływ przede wszystkim: wstrząs psychiczny i cierpienia wywołane śmiercią osoby bliskiej, poczucie osamotnienia po jej śmierci, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, rola

w rodzinie pełniona przez osobę zmarłą, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem śmierci osoby bliskiej, wiek pokrzywdzonego i jego zdolność do zaakceptowania nowej rzeczywistości oraz umiejętność odnalezienia się w niej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 czerwca 2011 r. III CSK 279/10, Lex nr 898254; z dnia 20 grudnia 2012 r., IV CSK 192/12, Lex nr 1288712; z dnia 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, Lex nr 1212823). Określenie wysokości zadośćuczynienia powinno być dokonane z uwzględnieniem wszystkich zachodzących okoliczności. Zarówno okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, jak i mierniki ich oceny muszą być rozważane indywidualnie w związku

z konkretną osobą poszkodowanego. Indywidualny charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że ostateczne ustalenie, jaka konkretna kwota jest „odpowiednia”, z istoty swej należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Nie może to być wszak uznanie dowolne, winno być oparte na rozważeniu całokształtu okoliczności rozpoznawanej sprawy.

Biorąc pod uwagę powyższe, rację ma skarżący, iż śmierć K. F. wywołała również u A. F. (2) i Ł. F. negatywne skutki. Sąd I Instancji nie wziął pod uwagę zeznań powodów w tym zakresie, z których wyłaniał się spójny obraz relacji istniejących pomiędzy wnukami, a ich babcią. K. F. mieszkała wspólnie z powodami w jednym domu. Pomagała w domu, dbała o wspólne posiłki, które - jak zaznaczył Sąd Rejonowy - cementowały rodzinę. Wstawiała najwcześniej z domowników, szykowała śniadanie i odprowadzała wnuki do szkoły. K. F. dokładała się do zakupów, do węgla. Gdy zostawała sama w domu robiła porządki, szykowała posiłki, obiady, robiła zakupy. Razem jedli posiłki – śniadania i obiady. O ile Sąd I Instancji słusznie ustalił, że wszyscy w rodzinie bardzo odczuli śmierć matki i babci, to błędnie uznał, że materiał dowodowy nie daje podstaw do uwzględnienia powództwa w zakresie roszczenia A. F. (2) i Ł. F.. Sąd pominął bowiem okoliczności wskazane w opinii biegłej oraz zeznaniach A. F. (2) i Ł. F..

Jak wynika z opinii biegłej, śmierć babci była dla A. F. (2) przeżyciem traumatycznym. A. F. (2) była wówczas osoba małoletnią. Pomimo tego, iż obecnie uraz nie jest aktywny w rozumieniu klinicznym i powódka nie doznała trwałego uszczerbku na zdrowiu w aspekcie psychologicznym, to okoliczność ta nie ma decydującego znaczenia i nie zmienia faktu, że po śmierci babci A. F. (2) kontaktowała się z psychologiem szkolnym i niewątpliwie odczuwała żal, a więc dotyczył ją ból po stracie osoby najbliższej. W chwili obecnej bierze ziołowe leki uspokajające. Uwadze Sądu umknął fakt, iż powódka zajmowała ze zmarłą jeden pokój. Wspólnie oglądały jej ulubione programy telewizyjne, opowiadała babci, jakie dostawała oceny, co się działo w szkole. Powódka traktowała babcię jak drugą mamę. Po śmierci babci nie śpi w pokoju, w którym mieszkała z babcią, bowiem nie chce wspominać wypadku.

Co zaś się tyczy powoda Ł. F. to Sąd pominął fakt, że przeszedł on stan żałoby po śmierci babci w sposób ostry. Było to związane z gwałtowną depryzacją osoby bliskiej i faktem, że był on obecny przy zdarzeniu skutkującym śmierć babci.

Choć w sposób charakterystyczny dla żałoby reakcja miała tendencje do zmniejszania się, a obecny stan psychiczny Ł. F. nie ujawnia czynnych urazów, nie ujawniono długotrwałego negatywnego wpływu śmierci babci na stan zdrowia Ł. F., to Sąd zupełnie pominął okoliczności towarzyszące śmierci babci powoda, tj. fakt, iż był on naocznym jej świadkiem. Jak wynika z akt sprawy, to Ł. F. znalazł babcię. Jednocześnie okoliczności towarzyszące śmierci babci, tj. fakt, że zmarła na skutek wypadku miała urwaną nogę, palec, twarz miała całą we krwi, jak również fakt, iż jej śmierć nastąpiła na rękach powoda potęgowały poczucie jego krzywdy. Powód Ł. F. praktycznie codziennie wieczorami chodził do pokoju do babci, z którą dzielił się problemami, a która zawsze udzielała mu rad. Po śmierci babci Ł. F. zrobił się bardziej nerwowy. Chodzi do lekarza i bierze leki uspakajające. Ma problemy ze snem. Na grób babci chodzi 2-3 razy w tygodniu. Po śmierci babci miał również problemy w szkole.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, nie można było zatem przyjąć, by A. F. (2) oraz Ł. F. nie dotknęły negatywne przeżycia psychiczne związane ze śmiercią babci. Więzy babci z wnuczkami były silne i utrwalone, czego wyrazem była pomoc babci świadczona wnuczkom, która przejawiała się nie tylko w dbaniu o gospodarstwo domowe, ale również służyła pomocą w zakresie problemów życia codziennego. Była przez nich traktowana jak druga mama. Strata nastąpiła nagle i w tragicznych okolicznościach. Nie wymagające wiedzy specjalistycznej było zatem ustalenie, że dla tych powodów był to również wstrząs psychiczny, co wynika z zasad doświadczenia życiowego, co potwierdza opinia psychologiczna. W świetle tych okoliczności w ocenie Sądu Okręgowego pomiędzy powodami, a zmarłą istniała silna i pozytywna więź emocjonalna uzasadniająca uwzględnienie zgłoszonego przez nich roszczenia.

W zakresie zaś zarzutu obejmującego roszczenie A. F. (1) Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, iż w tym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. Reakcja żałoby została odbyta, a obecny stan psychiczny powódki jest dobry. Nie ujawniono aktywnych urazów będących skutkiem śmierci K. F., która była dla niej teściową. Nie ujawniono u niej również trwałych zmian stanu psychicznego oraz długotrwałego i trwałego wpływu śmierci teściowej na jej funkcjonowanie życiowe poza reakcją żałoby. Nie ujawniono długotrwałego negatywnego wpływu śmierci na stan zdrowia powódki A. F. (1). Tym samym, Sąd słusznie uznał, że brak było podstaw do uwzględnienia żądania pozwu w tym zakresie.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w pkt. 4 i 5 w ten sposób, że zasądził od Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. na rzecz A. F. (2) oraz Ł. F. kwoty po 15.000 zł dla każdego z nich z ustawowymi odsetkami od dnia 3 czerwca 2011 roku do dnia zapłaty.

Zmiana rozstrzygnięcia co do głównego przedmiotu sporu skutkować musiała modyfikacją orzeczenia w przedmiocie kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego. Dlatego też Sąd Okręgowy zasądził na rzecz każdego z powodów kwotę 2.400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z § 6 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461)

Sąd Okręgowy zmienił również rozstrzygnięcie Sądu I instancji w zakresie orzeczenia o kosztach procesu, nie obciążając nimi powódki A. F. (1), wskazując, iż powódka występując z niniejszym powództwem nie była w stanie przewidzieć rozstrzygnięcia w zakresie dochodzonego zadośćuczynienia. Dopiero przeprowadzone postępowanie dowodowe zweryfikowało zasadność żądań powódki. Sąd wziął także pod uwagę dysproporcję możliwości ekonomicznych obu stron procesu.

W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Zważywszy na wynik kontroli instancyjnej o kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i zasądził od pozwanego na rzecz A. F. (2) i Ł. F. kwoty po 1.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego - § 6 pkt 5 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 461).

Uwzględniając wynik niniejszego postępowania, Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zgierzu w Ł. kwotę 200 zł tytułem nieziszczonych kosztów w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Okręgowy z przyczyn wskazanych powyżej nie obciążył powódki A. F. (1) kosztami postępowania apelacyjnego.